

4.1.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@gov.fi

VN/12948/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamisesta

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä. Toteamme, että lausuntopalvelun kysymyksiin vastaamalla emme voi ilmaista kantojamme, joten jätämme sen sijaan tämän lausunnon.

Esityksessä esitetään hoitotakuun tiukentamista **perusterveydenhuollon** osalta. Avosairaanhoidossa kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon pääsyn määräaika lyhenisi kolmesta kuukaudesta seitsemään päivään siitä, kun on tehty arvio hoidon tarpeesta.

Hoitotakuun tiukennus tulisi voimaan 1.4.2023. Erikoissairaanhoidon hoitotakuun määräaikaan ei ehdoteta muutoksia.

1. Yleistä esityksestä – tavoitteena tärkeä

Hallituksen esitys hoitoon pääsyn määräaikojen tiukentamisesta on kannatettava. Nopea hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa vähentää erikoissairaanhoidon tarvetta ja on erittäin perusteltua kansalaisten terveydenhuollon, yhdenvertaisuuden ja myös julkisen talouden näkökulmasta.

2. Esitetyllä toteutusmallilla tavoitteita on erittäin vaikea saavuttaa

Merkittävä kysymys on se, miten tavoite saadaan toteutettua ja millä kustannuksilla. Hallituksen esitys esimerkiksi työnantajamaksurakenteen muutoksesta perustuu olettamukseen, että yksityisen sektorin asiakaskunta tulee siirtymään julkisen sektorin käyttäjiksi myös työterveyshuollon osalta.

Julkisen sektorin järjestämisvastuulla olevien perusterveydenhuollon palveluiden saatavuus on ollut Suomessa huolestuttavan huono jo useiden vuosikymmenien ajan. Kansalaisten kokemukset ja tietoisuus heikosta palveluiden saatavuudesta ovat kannustaneet heitä etsimään korvaavia ratkaisuja.

Koronaepidemian aikana perusterveydenhuoltoon pääsy on heikentynyt entisestään.

Ei ole itsestään selvää, että hallituksen esityksen tavoite nopeasta hoitoon pääsystä toteutuu voimakkaasti pelkästään julkisen sektorin palvelua korostamalla. Sen sijaan tavoite voidaan saavuttaa paljon paremmin määrätietoisella uudistamistyöllä ja hyvällä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä.

Uskomme, että hoitotakuuajat on mahdollista saavuttaa, jos yhteiskunnassa olevia kaikkia terveydenhuollon resursseja hyödynnetään optimaalisella tavalla. Tulevat hyvinvointialueet voivat hyödyntää nykyisiä suunnitelmia huomattavasti paljon laajemmin monituottajuutta ja kumppanuutta sote-alojen yritysten ja järjestöjen kanssa.

3. Esityksen vaikutusarvioinnit on tehty suppeasti

Esityksessä on arvioitu yritysvaikutuksia suppeasti, ja sen vaikutusarviot ovat muutoinkin suurpiirteisiä sisältäen voimakkaita oletuksia. Esimerkiksi lausuntomateriaalissa esitetyt arviot potilaiden siirtymisestä yksityiseltä sektorilta (vakuutus- ja työterveydenhuollon asiakkaat ja itse maksavat asiakkaat) julkiselle eivät tapahdu hetkessä ja julkisen sektorin terveyspalvelujen saatavuuden pitää ensin merkittävästi parantua.

Lakiesitys on ristiriitainen laissa esitettyjen skenaarioiden ja vaikutusarviointien osalta. Toisaalta yritysvaikutusten osalta arvioidaan, että yritykset tulisivat saamaan suuremman osan palvelutuotannosta hoitaakseen, kun taas muualla perusteluissa todetaan selkeästi, että oletuksena on, että asiakkaat siirtyvät käyttämään julkista sektoria yksityisen sijaan.

Samoin nykytilanteen kuvaamiseen käytettävissä olevat palvelutarpeet tilastotiedot ovat varsin puutteellisia, ja ne eivät ole vertailukelpoisia eri alueiden välillä. Jo esimerkiksi koronan aiheuttama patoutunut kysyntä kasvat-
taa hyvinvointialueiden palvelujen käyttöä merkittävästi enemmän kuin lausuntomateriaalissa on arvioitu.

Oletus kela-korvausten pientymisen vaikutuksista on suuri, eikä tässä vaiheessa ole tietoa työnantajayritysten käyttäytymisestä. On oletettavaa, että työnantajat jatkossakin haluavat ostaa palveluita yksityiseltä sektorilta julkisen sijaan, jotta saavat pitää tärkeät työntekijänsä terveinä töissä.

Kaiken kaikkiaan esitys nojaa voimakkaasti oletuksiin kansalaisten käyttäytymisestä, vaikka tutkittua tai kokemuksella osoitettua tietopohjaa ei ole käytössä.

4. Kapasiteetin lisäystarve/kustannukset

Hallituksen esityksen mukaan esitys aiheuttaa hyvinvointialueille tarpeen lisätä perusterveydenhuollon avosairaanhoidon kapasiteettia. Kapasiteetin lisäystarve on mielestämme todellinen.

Asiakkaat haluavat palvelunsa nopeasti, digitaalisia palveluita halutaan yhä etenevässä määrin ja esimerkiksi etätyön lisääntyessä asiakas tarvitsee palvelua myös muulla kuin kotipaikkakunnallaan.

Kapasiteetin lisäys johtaa suoraan tarpeeseen lisätä henkilöstöä. Samoin hoitajamitoituksen muutoksen myötä hoitajien tarve on voimakkaassa kasvussa ja esitys lisää henkilöstön tarvetta entisestään. Mistä nämä työntekijät on tarkoitus saada?

Samalla kun henkilöstön ja asiakkaiden määrän odotetaan kasvavan voimakkaasti, tulee tarpeen investoida seiniin. Minne lisähenkilöt ja asiakkaat sijoitetaan? Investointitarve tulee kasvamaan samassa suhteessa henkilöstön ja asiakkaiden lisääntymisen myötä.

Esitys tulee kasvattamaan kustannuksia voimakkaasti. Osa kustannusten kasvusta on ajatus hoitaa asiakasmaksuja nostamalla. Tämä johtaa siihen, että asiakkaan maksama hinta yksityisen sektorin ja julkisen palvelun osalta kaventuu. Tämä puolestaan saattaa kannustaa asiakkaita valitsemaan tällä hetkellä paremmin toimivat yksityiset palvelut.

Suomen Yrittäjien mielestä julkisen sektorin oman tuotannon kasvattaminen ei saa olla itseisarvo. Mikäli hyvinvointialue voi saavuttaa asetetun hoitotavoitteen kustannustehokkaammin hyödyntämällä ulkopuolisia palveluntuottajia, on sen niitä käytettävä.

Ainoa realistinen tapa kasvattaa kapasiteettia, pienentää kustannuspainetta ja saavuttaa hallituksen esityksen tavoitteet, on ottaa yksityinen sektori mukaan tuottamaan palvelua hyvinvointialueen asukkaille ostopalvelujen sekä palvelusetelin muodossa. Henkilökohtainen budjetti soveltuu paljon palvelua tarvitseville asiakkaille, ja se tulisikin ottaa pikaisesti käyttöön.

5. Palvelusetelin myöntämisen tulee olla vaihtoehto toteuttaa hoitotakuuta

Palveluseteli on oiva keino tuottaa palveluita asiakkaille. Suomen Yrittäjät teki kyselyn julkiselle sektorille keväällä 2021, joka julkaistiin 8.12.2021. Kyselyn mukaan julkinen sektori on ottanut palvelusetelin käyttöön, koska se parantaa palveluiden saatavuutta ja lisää asiakkaan valinnanvapautta.

Linkki kyselyyn: https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/12/SY_palveluseteliselvitys_2021-web-aukeamittain_FINAL.pdf

Esitys siitä, että palvelusetelin tarjoaminen ei täyttäisi hoitotakuuta, on täysin ristiriidassa nykyisin vallalla olevan tahtotilan kanssa. Asiakkaan omavastuun tulee olla palvelusetelilain mukaan kohtuullinen ja samalla kun laki-esityksen mukaan asiakasmaksut nousevat, ei eroa enää todennäköisesti jää. Tilannetta parantaa edelleen se, että julkinen sektori hinnoittelee palvelusetelin arvon omia kustannuksia vastaavaksi. Tämä ei edellä mainitun kyselyn mukaan toteudu tällä hetkellä.

6. Suomen Yrittäjien esitykset

Suomen Yrittäjät toteaa, että tavoite parantaa palvelujen saatavuutta on oikeasuuntainen. Tarjolla olevat keinot eivät kuitenkaan tue tavoitteiden saavuttamista kustannustehokkaasti. Esitämme, että

1. Hoitotakuun aikaa tiukennetaan esityksessä esitetyllä tavalla
2. Hyvinvointialueita kehoitetaan ottamaan yksityinen sektori kumppanikseen tuottamaan palveluja asiakkaille niin ostopalvelujen kuin myös palvelusetelin turvin. On huomioitava, että ostopalvelut ja palvelusetelin arvo on hinnoiteltava omia kustannuksia vastaaviksi.
3. Säädetään yhteinen kustannuslaskentamalli, jolla julkisen ja yksityisen sektorin kustannuksia voidaan vertailla.
4. Valitaan kustannustehokkain tuottaja kullekin palvelulle.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari
Johtaja

Tanja Matikainen
Kunta- ja elinkeinoasioiden päällikkö